

John Perry

Erteleme Sanatı

Oyalanma, Savaşklama ve Kaytarma Rehberi

Türkçesi: Ahmet Birsen

İçindekiler

TEŞEKKÜR	11
GİRİŞ	
Erteleme Paradoksu	13
BİRİNCİ BÖLÜM	
Yapısal Erteleme	21
İKİNCİ BÖLÜM	
Erteleme ve Mükemmeliyetçilik	29
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
Yapılacaklar Listesi	43
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
Ritmi Yakala	53
BEŞİNCİ BÖLÜM	
Bilgisayar ve Ertelemeci	61
ALTINCI BÖLÜM	
Yatay Organizasyoncunun Müdafaası	71

YEDİNCİ BÖLÜM	
Düşmanla İşbirliği?	79
SEKİZİNCİ BÖLÜM	
Yan Faydalar	87
DOKUNCU BÖLÜM	
Ertelemeciler Sinir Bozucu Olmak Zorunda mı?... 97	
ONUNCU BÖLÜM	
Derin Nihai Düşünceler	105
Ek	
İnsan Alışkanlıktan Nasıl Kurtulur: Riskin Size Ait Olduğunu Bilerek Okuyun	109

GİRİŞ

Erteleme Paradoksu

İnsanlar doğuştan rasyonel hayvanlardır. İddia edildiği kadarıyla, düşünme yetimiz bizi diğer hayvanlardan ayırır; öyleyse, her eylemimizi akıl yürütme temeline dayandırarak ve bu akıl yürütmelerden yola

çıkıp olabilecek en iyi şeyi yaparak muazzam derecede mantıklı davranmamız gerekir. Platon ve Aristoteles bu ideale kendilerini o kadar kaplırdılar ki sonunda söz konusu amaca göre yaşamaktaki başarısızlığımızdan felsefi bir probleme ulaşılar: *akrasia*, yani insanların kendi yararlarına olduğunu düşündükleri şeylerin aksini yapmayı seçmesindeki muamma.

İnsanların akıl yürütmeyi ve hesaplamayı temel alıp en iyiye yönelen rasyonel varlıklar oldukları tasviri, ilk kez ortaya atıldığı eski çağlardan beri canlılığını korumaktadır. İktisat gibi daha matematiksel sosyal bilim dalları, büyük ölçüde belirli bir insan mefhumunu kerteriz alır; buna göre insanlar çoğunlukla kendi en mühim arzularını destekleyecek eylemleri temel alarak seçimler yapan rasyonel hayvanlardır. Psikoloji ve sosyoloji de dahil pek çok sosyal bilim dalının hiç de bu yönde davranmadığımızı dair öne sürdüğü sayısız kanıtı hesaba katarsak, bu epey şaşılabilir bir iddiadır.

Açıkçası rasyonaliteyle hiçbir derdim yok; insanın arzularını en çok tatmin şeyi yapmasıyla da, en iyisi olduğunu düşündüğü şeyi yapmasıyla da elbette. Söz konusu stratejileri çeşitli zamanlarda ben de uyguladım, ara sıra iyi sonuçlar da aldım. Ama rasyonel fail

fikrinin, bir yığın lüzumsuz mutsuzluğun kaynağı olduğunu düşünüyorum. Çoğumuzun zihni böyle işlemez; en azından benimki kesinlikle böyle işlemez. Zihnimizin mevcut işleme biçimi kötü değildir, hele ki utanç ve kederle başımızı öne eğmemizi gerektirecek kadar hiç değildir.

Bu fikir bağlamında, en önemli başarısızlığım ertelemedir. 1995'te, üzerinde çalışmam gereken bazı projelerin üzerinde çalışmadığım için kendimi berbat hissetmeye başladım. Ama sonra bir şeyler fark ettim. Bütün olarak düşünürsek, o dönem çalıştığım Stanford Üniversitesi'ne ve halen emek harcadığım felsefe disiplinine makul katkılar sağlamış ve pek çok iş başarmış bir insan olarak tanınıyordum. İşte bir paradoks. Önemli projelerim üzerine çalışmaya koyulmak yerine, bu muamma üzerine düşünmeye başladım. Fark ettim ki ben, tam da *yapısal ertelemeci* olarak niteliğim kişiyim: başka şeyler yapmayarak pek çok şey yapan insan. Elinizdeki kitabın da ilk bölümünü oluşturan kısa denemeyi yazdım ve hemen kendimi iyi hissetmeye başladım.

Bu deneme bir süre sonra *Yüksek Eğitim Mecmuası*'nda ve satirik bilim dergisi *Olasılıkdışı Araştırmalar Yıllığı*'nda yayımlandı, ardından da kendi Stan-

ford sayfamda yayınladım. Meslekten bir felsefeci olarak, bu davranışım pek çok insana garip gelebilir. Sayısız makale ve yarım düzine kitap yazdım. Söz konusu makaleler ve kitaplar, naçizane fikrime göre, pek çok derin irfanla, engin hikmetle ve zekice analizlerle dolu olmakla birlikte özgür iradede anlamın doğasına ve kişisel özdeşliğe değin her türden ilginç meseleye dair kavrayışımıza katkı sunuyordu. Ebeveynlerim hayatta değiller, o yüzden kendi felsefi çalışmalarımı böylesine övüp takdir edecek tek kişi de muhtemelen benim. Stanford'a öğretim üyesi olarak arka kapıdan bir kez girince –çünkü Stanford'a lisans ya da yüksek lisans öğrencisi olarak kabul edilememiştim–, akademik çalışmalarımın bütünü, felsefe öğretmeni olarak istihdam edilmeye devam etmem için kâfi gelmişti. Bu yüzden sözlerim tamamen deli saçması olamaz.

Yine de yazdığım hiçbir şey, yapısal erteleme üzerine yazdığım kısa deneme kadar okunmadı, bu kadar çok insana yararı dokunmadı –en azından kendi ifadelerine göre– ve insanların gününe neşe katmadı. Bu deneme yıllarca Google'da *erteleme* diye arama yaptığınızda çıkan ilk sonuçtu. Yazıyı Stanford'daki sayfadan alıp kendi özel siteme (www.structuredprocrastination.com) –ki böylece Yapısal Erteleme tişörtlerimi satabileyim– taşıdıktan sonra, arama motorlarının sı-

ralamasında geriye düştü, sonra tekrar öne çıktı; şimdi genel olarak erteleme hakkındaki *Wikipedia* madde-
sinin pek de aşağısında değil. Okurlardan her an on-
larca e-posta alıyorum. Hemen hepsi pozitif, kimileri
de bu denemenin epey önemli etkileri olduğunu dile
getiriyor. İşte size bir örnek:

Sevgili John,

Yapısal erteleme üzerine denemen
hayatımı değiştirdi. Şimdiden kendi-
me dair daha olumlu duygularım var.
Son birkaç ay içerisinde binlerce işi
tamamına erdirdim; gerçi tüm bu
süre boyunca, bu işlerin öncelikler
listesinde yer edinecek kadar önemli
olmadıkları gerçeğini göz önüne ala-
rak, kendimi berbat hissettim. An-
cak şu sıralar, üzerimdeki suçluluk
ve utançtan müteşekkil kümülonim-
büs bulutlarının dağıldığını görmeye
başladım... Teşekkür ederim.

En sevdiğim e-posta ise bütün hayatını ertelemeci
olarak geçirdiğini dile getiren bir kadından geldi. Söy-

lediğine göre erteleme huyu onu perişan etmiş, çünkü böyle bir karakter arızasına sahip olduğu için erkek kardeşi tarafından sürekli topa tutulmuş. Dediğine göre, benim denememi okumak, bir ertelemeci olsa da pek çok şey başarmış değerli bir insan olduğunun farkına varmasına ve kendiyile gurur duymasına olanak sağlamış. Denememi okuduktan sonra, hayatında ilk kez erkek kardeşine çenesini kapatıp kaybolmasını söyleyecek cesareti bulmuş. “Bu arada,” diye eklemiştir, “yetmiş iki yaşındayım ben.”

Yıllar geçtikçe bu denemeye eklemeler yapmaya niyetlendim, ama, huyum olduğu üzere, savsaklayıp durdum bu işi. Yavaş yavaş, bana gelen e-postaları okudukça, derin içgözlemlere kapılarak, çok düşünerek ama az okuyarak, sonunda farkına vardım ki, yapısal erteleme mefhumunu kavramak, benim de dahil olduğum en geniş ertelemeciler çoğunluğuna yardımcı olabileceğini düşündüğüm bir programın yalnızca ilk adımı. İşin garip yanı, yapısal ertelemeciler olduğumuzun bir kez farkına varınca, yalnızca kendimizi iyi hissetmekle kalmıyor, aslında işleri tamamen erdirme yeteneğimizi de az çok geliştiriyoruz; çünkü suçluluk ve utanç bulutları bir kez dağılınca, yapmamız gerekenlerden bizi neyin alıkoyduğuna dair daha açık bir kavrayışa sahip oluyoruz.